

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

Nu bij je boek
mijn.examenbundel.nl
Online oefenen, video's en meer

2024|2025

havo

Economie

ThiemeMeulenhoff

#

**examen
bundel**>

Slim leren, zeker slagen

**BESTEL
MET
STAPEL-
KORTING!**

Slim leren, zeker slagen met Examenbundel!

Oefenopgaven, samenvattingen, woordjes,
examentips en inspiratie: op examenbundel.nl
vind je alles om je optimaal voor te bereiden
op je examens.

#ikgazekerlagen #geenexamenstress examenbundel.nl

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

2024 | 2025

drs. J.P.M. Blaas

havo

Economie

Colofon

Auteur

drs. J.P.M. Blaas

Opmaak

Crius Group, Hulshout

Redactie

Timon Meynen

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt slimme flexibele leeroplossingen met een persoonlijke aanpak. Voor elk niveau en elke manier van leren. Want niemand is hetzelfde.

We combineren onze kennis van content, leerontwerp en technologie, met onze energie voor vernieuwing. Om met en voor onderwijsprofessionals grenzen te verleggen. Zo zijn we samen de motor voor verandering in het primair, voortgezet en beroepsonderwijs.

Samen leren vernieuwen.

www.thiememeulenhoff.nl

Boek ISBN 978 90 06 39019 3

Pakket ISBN 978 90 06 31605 6

Eerste druk, eerste oplage, 2024

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Deze uitgave is volledig CO₂-neutraal geproduceerd.

Het voor deze uitgave gebruikte papier is voorzien van het FSC®-keurmerk.

Dit betekent dat de bosbouw op een verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.

Zo werk je met deze Examenbundel

De eerste stap om vol vertrouwen je examen voor dit vak in te gaan heb je gezet! Deze Examenbundel is namelijk de beste voorbereiding, omdat je oefent met echte examenopgaven. Kijk hoe het werkt.

De indeling van het boek

Je Examenbundel bestaat uit verschillende delen:

- **De oriëntatietoets:** krijg snel een eerste indruk hoe je scoort op de verschillende examenonderwerpen.
- **Deel 1 – Oefenen op onderwerp:** oefen gericht met examenopgaven over de onderwerpen die jij lastig vindt.
- **Deel 2a – Examens met uitwerkingen:** oefen met hele examens met heldere uitleg van onze ervaren examendocenten.
- **Deel 2b – Examen 2024-I:** doe de generale repetitie voor het echte examen. De antwoorden en uitwerkingen staan op mijnexamenbundel.nl.

Hints en uitwerkingen

HINTS

Weet je niet hoe je een vraag moet aanpakken? Dan zijn er **hints** om je op weg te helpen.

UITWERKINGEN

Kijk de vragen na met de **uitwerkingen**. Daarin staat het juiste antwoord. Maar belangrijker: je krijgt duidelijke uitleg waaróm dit het juiste antwoord is en hoe je daar komt.

Zo oefen je én leer je tegelijk!

Online oefenen met Mijn Examenbundel

Bij dit boek hoort een online omgeving: **mijnexamenbundel.nl**. Het boek en Mijn Examenbundel werken met elkaar samen.

Maak de balans op

Leren en oefenen

Ook handig

Boek

- oriëntatietoets maken
- hele examens maken

- examenopgaven oefenen per onderwerp

- onderwerpregister

Mijn Examenbundel

- nakijken oriëntatietoets
 - nakijken hele examens
- Je scores worden bewaard!*
- uitlegvideo's per onderwerp
 - extra examenopgaven per onderwerp
- Je ziet je voortgang!*
- overzicht van de examenstof
- hulpmiddelen
 - examentips
- Alle belangrijke info bij elkaar!*

Om optimaal gebruik te maken van boek én website, verwijst het boek op handige plekken naar mijnexamenbundel.nl.

Voorbeeld

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Activeer direct je code voor Mijn Examenbundel

Ga nu naar mijnexamenbundel.nl en maak meteen je account aan. Met de **activatiecode** die je per mail hebt ontvangen of via de ELO van je school, heb je toegang tot alle extra's die bij je boek horen.

Gebruik ook Samengevat

Wil jij je nóg beter voorbereiden op het eindexamen? Combineer **Examenbundel** dan met **Samengevat** - alle examenstof kort en bondig in één boek.

Heel veel succes!

Namens team Examenbundel heel veel succes met je examens! #slimlereniszekerlagen

Heb je een vraag of opmerking over deze Examenbundel? Ga dan naar examenbundel.nl/contact.

Opmerking

De overheid stelt de regels op voor het examen. Bijvoorbeeld wat de examenonderwerpen zijn, welke hulpmiddelen je mag gebruiken en wanneer het examen is. De auteurs en uitgever hebben deze Examenbundel met grote zorg samengesteld. Soms veranderen de regels van de overheid echter of worden er nieuwe afspraken gemaakt over wat die regels betekenen. Raadpleeg daarom altijd je docent of onze website www.examenbundel.nl voor actuele informatie die voor jouw examen van belang is.

7 Tips voor (examen)opgaven economie

Oriëntatietoets

11 Opgaven

Deel 1

Oefenen op onderwerp

1 Domein A Vaardigheden

19 Oefenvragen

37 Uitwerkingen

2 Domein D Concept markt

42 Oefenvragen

80 Hints

85 Uitwerkingen

3 Domein E

Concept ruilen over de tijd

100 Oefenvragen

111 Hints

113 Uitwerkingen

4 Domein F

Concept samenwerken en onderhandelen

117 Oefenvragen

128 Hints

130 Uitwerkingen

5 Domein G

Concept risico en informatie

135 Oefenvragen

153 Hints

156 Uitwerkingen

6 Domein H

Concept welvaart en groei

163 Oefenvragen

199 Hints

203 Uitwerkingen

7 Domein I

Concept goede tijden, slechte tijden

219 Oefenvragen

235 Hints

237 Uitwerkingen

Deel 2a

Examens met uitwerkingen

Examen 2023-I

247 Opgaven

258 Uitwerkingen

Examen 2023-II

263 Opgaven

272 Uitwerkingen

Deel 2b

Examen 2024-I

Examen 2024-I

281 Opgaven

Bijlagen

Cijferbepaling

Onderwerpregister

Tips voor (examen)opgaven economie

Bij het oplossen van problemen zoals een examenopgave doorloop je drie fasen: voorbereiding, uitvoering en controle. Vaak krijgt de uitvoering de meeste aandacht en wordt ten onrechte weinig tijd besteed aan voorbereiding en controle. Hieronder vind je enkele tips die je bij het maken van opgaven kunnen helpen. Sommige lijken vanzelfsprekend. Die gebruik je onbewust waarschijnlijk al. Andere tips zijn misschien minder bekend. Lees ze, pas ze toe en je resultaten zullen verbeteren.

Vorbereiding

- Kijk eerst vluchtig alle opgaven door. Begin met de opgaven die je vertrouwd voorkomen.

- Je krijgt op het eindexamen een boekje met opgaven. Elke opgave kost in principe evenveel tijd.

Maak een globale tijdsplanning:

Opgave 1	25
Opgave 2	25
Opgave 3	25
Opgave 4	25
Opgave 5	25
Opgave 6	25
over	30
	180 minuten

Gebruik de tijd die je overhebt om opengelaten vragen nog eens te proberen of vragen waarbij je twijfelde na te kijken.

- Lees de opgave en de informatiebronnen die erbij horen rustig en nauwkeurig. Onderstreep of markeer aanwijzingen, begrippen, getallen en tekstregels die belangrijk kunnen zijn. Dat is handig als je je antwoord formuleert.
- Wees erop bedacht dat een informatiebron bij meerdere vragen van de opgave nodig is.
- Lees de toelichtingen en de getallen bij het gebruik van figuren, grafieken en tabellen goed. Gaat het bijvoorbeeld om procenten, procentuele veranderingen ten opzichte van het voorafgaande jaar, absolute bedragen, miljoenen of miljarden, jaren of kwartalen, indexcijfers, euro's of vreemde valuta?
- Veel foute antwoorden zijn het gevolg van het niet goed lezen. Vraag je bij een vraag waarin je iets moet verklaren of een verband moet leggen altijd af wat de oorzaak is en wat het gevolg.
- Slechts een enkele keer zul je uitsluitend met parate kennis het antwoord moeten geven.
- Welke tussenstappen moet je zetten om de vraag te beantwoorden? Soms moet je informatie opzoeken en selecteren, dan weer moet je informatie vergelijken. Vaak kun je pas een antwoord geven door eerst een berekening te maken.
- Het kan handig zijn je antwoord in steekwoorden op kladpapier te noteren, zeker bij antwoorden met meer onderdelen.
- Begin met de uitvoering, het schrijfwerk, wanneer je de aanpak van de (hele) opgave overziet.

Uitvoering

- Reserveer op je papier voor elke opgave voldoende ruimte. Je werk wordt daardoor overzichtelijker en je kunt je antwoorden gemakkelijker aanvullen.
- Wanneer je de opgaven niet in de aangegeven volgorde maakt, noteer ze dan toch op je antwoordvel in de aangegeven volgorde. Reserveer dus ruimte voor de opgaven die je nog even overslaat.
- Als om een berekening wordt gevraagd, laat dan zien hoe je aan het eindgetal gekomen bent. Als de methode van berekening goed is, maar je hebt een rekenfout gemaakt wordt dit meestal niet als een fout gerekend.
- Als om een verklaring, een uitleg, argumenten of een standpunt wordt gevraagd, moet je die geven, anders is je antwoord nul (0) punten waard. Formuleer altijd in korte, zakelijke en hele zinnen.
- Wanneer je onder het schrijven begint te twijfelen en je het (voorbereide) antwoord wilt wijzigen, lees dan de vraag nog eens nauwkeurig.
- Schrijf altijd iets op, ook als je twijfelt. In een onvolledig antwoord kan toch iets staan waarmee je punten kunt scoren.

Controle

- Ga na of je alle opgaven, ook de laatste, hebt gemaakt.
- Lees de vraag nog eens over. Is hij volledig beantwoord?
- Vind je het gegeven antwoord zinnig? Klopt de orde van grootte van een cijfer, bijvoorbeeld een premie opstalverzekering van 100.000 euro in plaats van 100 euro?
- Is de juiste eenheid vermeld, bijvoorbeeld 100 dollar in plaats van 100 euro?
- Soms wordt om een afronding gevraagd in hele bedragen of in decimalen. Let dan op het juiste aantal cijfers achter de komma.
- Wees voorzichtig met verbeteren. Vaak is de eerste gedachte de beste. Wanneer je toch gaat verbeteren, doe dit dan duidelijk. Soms is het beter een hele vraag door te strepen en opnieuw te beginnen. Ga na of een verbetering geen gevolgen heeft voor een ander deel van je antwoord(en).

Hoe zou je het nu al doen op een examen? De oriëntatietoets geeft je een eerste indruk.

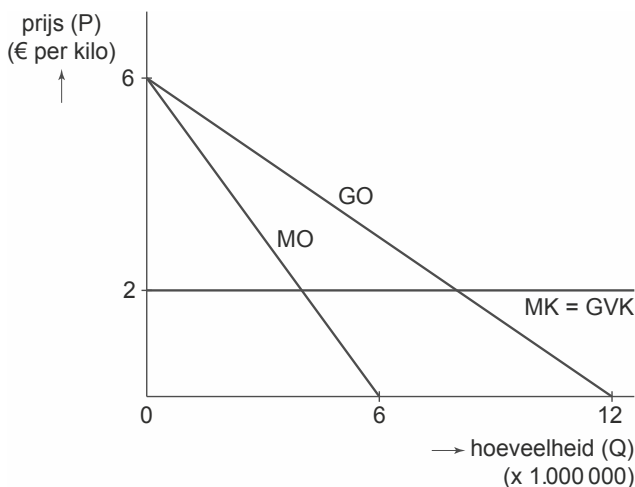

Oriëntatietoets

Oriëntatietoets

Opgave 1

verkoopprijs	€ 4 per kilo
afzet	4.000.000 kilo
totale winst	€ 5.750.000
totale kosten	$TK = 2Q + 2,25$ (x € 1.000.000)
prijs-afzetfunctie	$GO = -0,5Q + 6$
marginale opbrengsten	$MO = -Q + 6$
	Q is het aantal kilo's vlees (x 1.000.000)

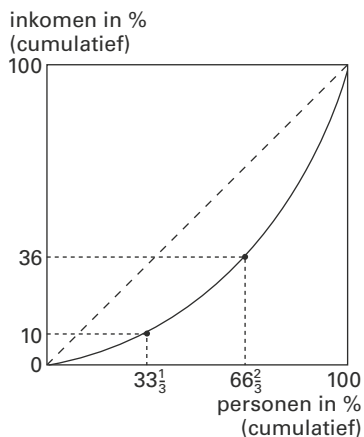

De directie van vleesproducent Kuus bv heeft een onderzoeksrapport over de vleestaks bestudeerd. Daarin staat dat een vaste heffing op vlees van € 0,50 per kilo kan zorgen voor een flinke reductie van de uitstoot van CO₂. De financieel directeur krijgt de opdracht door te rekenen welke invloed de invoering van deze heffing heeft op de winst van Kuus bv. De bedrijfsdoelstelling blijft maximale, totale winst. De financieel directeur heeft de huidige financiële gegevens in een overzicht en in een figuur gezet (zie grafiek).

- 1 Leg uit dat door invoering van de heffing op vlees (de vleestaks) de gemiddelde variabele kosten stijgen.
- 2 Leid grafisch af dat als gevolg van de invoering van de vleestaks 4.500.000 kg vlees verkocht wordt.
- 3 Bereken hoeveel procent van de heffing (de vleestaks) ná invoering van de heffing wordt doorberekend in de verkoopprijs.

Opgave 2

In een land bedraagt in een bepaald jaar het nationale inkomen 180 miljard euro. Dat inkomen is verdiend door 4,8 miljoen personen. Grafiek 1 geeft de Lorenzcurve van de primaire personele inkomensverdeling in dat land weer, waarbij het aantal personen is verdeeld in drie even grote groepen.

- 4 Neem de letters a tot en met d over en schrijf achter elke letter welk getal op de stippellijn moet worden ingevuld.

	aantal personen in % van het totaal	inkomen in % van het totaal
groep 1	33 $\frac{1}{3}$	10
groep 2	..a..	..b..
groep 3	..c..	..d..

- 5 Bereken het gemiddelde inkomen per persoon in groep 1.

De secundaire personele inkomensverdeling in het hier bedoelde land is minder scheef dan de primaire. Dat komt onder andere door de progressie in de inkomstenbelasting.

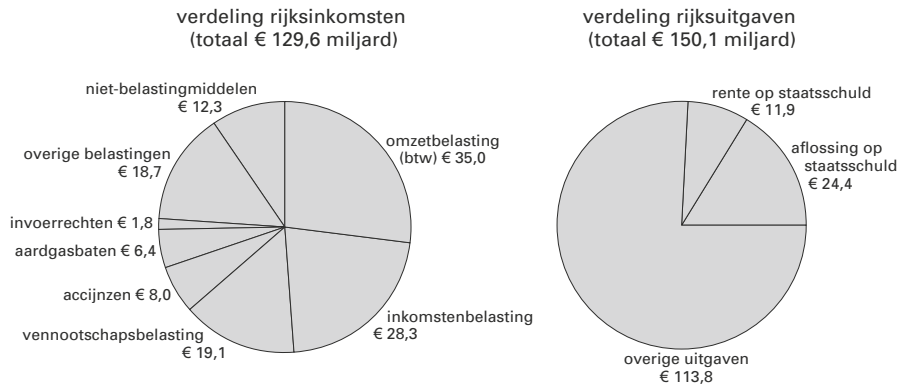
- 6 Wat wordt bedoeld met de 'progressie in de inkomstenbelasting'?

Behalve belasting betalen de mensen ook sociale premies over hun inkomen. In Nederland wordt bij de sociale premies een premiegrens gehanteerd, dat wil zeggen dat over het inkomen boven een bepaald bedrag (de premiegrens) geen sociale premies meer worden geheven.

Stel dat voor iedereen het tarief van de sociale premies 20% bedraagt en dat de premiegrens 35.000 euro bedraagt.

- 7 Bereken hoeveel procent iemand gemiddeld aan sociale premies moet betalen over een inkomen van 40.000 euro (in 1 decimaal nauwkeurig).

Opgave 3

Een leerling vraagt op welke manier het tekort op de rijksbegroting wordt gefinancierd. Verschillende leerlingen antwoorden.

Peter: 'Door het verhogen van de belastingtarieven.'

Agnes: 'Door het uitgeven van staatsobligaties.'

Omar: 'Door het verlagen van de aflossing op de staatsschuld.'

Tietske: 'Door het verlagen van de overige uitgaven.'

- 8** Wie geeft het juiste antwoord?
- 9** Neemt de staatsschuld volgens de begroting toe of af? Bereken ook met welk bedrag.
- 10** Welk gegeven ontbreekt om de begrote staatsschuld aan het einde van het kalenderjaar te kunnen berekenen?
Ook als de staatsschuld groeit, kan de staatsschuldquote dalen. Hieronder staan vier situaties:
- 1 Het nationale inkomen is groter dan de staatsschuld.
 - 2 De aflossing op de staatsschuld is groter dan het begrotingstekort.
 - 3 Het nationale inkomen groeit relatief meer dan de staatsschuld.
 - 4 Het financieringstekort en het begrotingstekort dalen beide relatief.
- 11** In één van deze situaties daalt de staatsschuldquote bij een groeiende staatsschuld: welke situatie is dat?

Opgave 4

Steeds meer verzekeringsmaatschappijen verhogen de premie voor hun reisverzekering. Ook het eigen risico wordt regelmatig verhoogd.

- 12** Geef aan dat bovenstaande het gevolg kan zijn van nalatigheid van de gemiddelde verzekerde. Licht je antwoord met een voorbeeld toe.
- 13** Geef aan dat bovenstaande ook het gevolg kan zijn van moral hazard. Licht je antwoord met een voorbeeld toe.
- 14** Door bovenstaande tendens zal er averechtse selectie optreden. Hierdoor kan een vicieuze cirkel ontstaan. Leg dit uit.

Opgave 5

Friso en Els zijn beiden personen die het liefst alleen werken. Ze mogen elkaar niet zo. Ze krijgen van de docent een gezamenlijke opdracht, die duidelijk uit twee delen bestaat. Ze staan voor de keuze wel of niet samen te werken, dat wil zeggen er moet gemeenschappelijk te delen statische en niet-statische informatie verzameld worden, bij deze opdracht. Ze kunnen niet van te voren met elkaar overleggen.

In de tabel staan het aantal uren dat ze nodig hebben voor die opdracht.

		Els	
		samenwerken	niet samenwerken
Friso	samenwerken	3, 3	5, 2
	niet samenwerken	2, 5	4, 4

- 15 Friso kan een meelifter zijn. Welke getallencombinatie geeft dit aan? Motiveer.
- 16 Welke strategie zou je verwachten is voor Els dominant? Motiveer.
- 17 Is hier sprake van een gevangenendilemma? Motiveer.
- 18 Zou het vaker voorkomen van dit dilemma invloed hebben op een toekomstige keuze? Motiveer.

Opgave 6

Gepensioneerden ontvangen meestal een AOW-uitkering en een uitkering uit een pensioenfonds zoals bijvoorbeeld het ABP (ambtenarenpensioenfonds).

De financiering van deze oudedagsvoorzieningen kan via het omslagstelsel en via het kapitaaldekkingsstelsel geschieden.

- 19 Wat is het kenmerkende verschil tussen beide financieringsstelsels?
- 20 Wordt het ABP gefinancierd via het omslagstelsel en/of via het kapitaaldekkingsstelsel?

Opgave 7

De Nederlandse economie liet in 2022 een relatief hoog inflatieniveau zien. De consumentenprijsindex (cpi) steeg in 2022 met name door de verhoging van de energieprijzen, dit als gevolg van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne.

Bekijk de volgende tabel.

Consumentenprijsindex (cpi) in Nederland	
september jaar	cpi (september 2018 = 100)
2019	102,6
2020	103,7
2021	106,5
2022	122,0

- 21 Bereken hoeveel de inflatie tussen september 2020 en september 2022 bedroeg.
- 22 Noem twee nadelen van inflatie. Geef bij elk genoemd nadeel een toelichting. De inflatie in 2022 bleek niet voor iedereen even dramatisch te zijn. Vooral mensen met een langlopend vast energiecontract voor hun elektriciteit en gas hebben/hadden nog enige tijd voordeel.
- 23 Noem een structureel effect van blijvende hoge energiekosten in Nederland. Geef hierbij een toelichting.

Opgave 8

In 2022 kunnen veel bedrijven niet aan voldoende mensen komen. Het aantal vacatures is zelfs groter dan de werkloosheid. De regering wil hier wel wat aan doen.

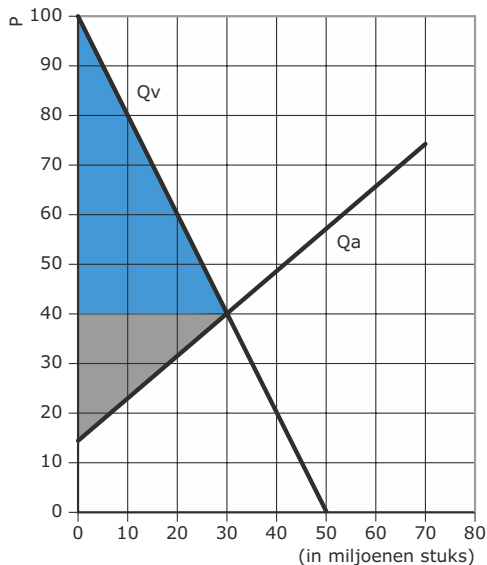
- 24 Hebben we hier te maken met een krappe of ruime arbeidsmarkt?

Een van de maatregelen is proberen de arbeidskrachten die zich nog niet op de arbeidsmarkt bevinden (studenten bijvoorbeeld) of mensen die in deeltijdwerken te verleiden om langer te gaan werken. Het probleem is dan wel de zogenaamde armoedeval.

- 25 Wat verstaan we onder armoedeval?
26 Noem twee *andere* manieren die bedrijven hebben om het tekort aan arbeidskrachten op te lossen.

Opgave 9

Gegeven is onderstaande grafiek van een vraaglijn en een aanbodlijn op een markt voor een product. Er zijn twee vakken gekleurd aangegeven: een blauw vak en een grijs vak.

- 27 Kies uit onderstaande letters wat het blauwe oppervlak weergeeft en licht je antwoord toe.
A. De winst voor de producent
B. Het verlies voor de producent
C. Het producentensurplus
D. Het consumentensurplus
- 28 Kies uit onderstaande letters wat het grijze oppervlak weergeeft en licht je antwoord toe.
A. De winst voor de producent
B. Het verlies voor de producent
C. Het producentensurplus
D. Het consumentensurplus

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Examenopgaven per onderwerp met
hints om je op weg te helpen en uitleg
bij de antwoorden. Ook handig bij de
voorbereiding op je schoolexamens!

Deel 1

Oefenen op onderwerp

1 Domein A Vaardigheden

1 Informatievaardigheden.

De kandidaat kan in contexten:

- de benodigde informatie selecteren uit digitale en niet-digitale bronnen zoals tabellen, grafieken, cartoons en/of film- en televisiebeelden;
- de betrouwbaarheid van de gehanteerde databronnen toelichten;
- feiten van meningen onderscheiden;
- gegeven bronnen beoordelen en in combinatie met hun economische kennis komen tot een oplossing van economische vraagstukken.

2 Rekenkundig en/of grafisch onderbouwen.

De kandidaat kan in contexten, mede met gebruikmaking van ICT / (grafische) rekenmachine:

- economische relaties toelichten met basisrekenvaardigheden;
- economische relaties rekenkundig, statistisch en grafisch toelichten;
- economische relaties toelichten met lineaire vergelijkingen;
- berekende resultaten concretiseren naar hun economische betekenis;
- informatie uit grafieken verklaren.

3 Standpuntbepaling.

De kandidaat kan in contexten:

- de rol van de verschillende actoren beschrijven;
- een eventuele botsing van belangen beschrijven;
- oplossingen voor mogelijk ongewenst gedrag bepalen;
- een standpunt bepalen;
- economische kennis verhelderen met behulp van een betoog.

INFORMATIEVAARDIGHEDEN EN REKENKUNDIG EN/OF GRAFISCH ONDERBOUWEN

Algemeen:

Stap 1: Wat wordt verstaan onder het gevraagde economische begrip?

Stap 2: Is er eventueel een formule voor?

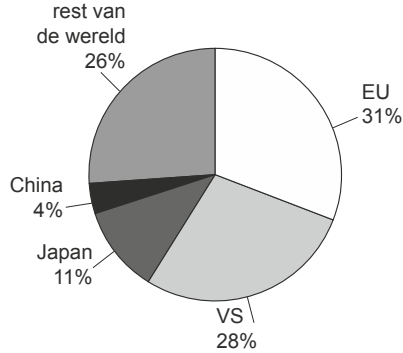
Stap 3: In welke statistieken / bronnen vind ik de gegevens?

Stap 4: Uitrekenen.

Voorbeelden van informatie-, rekenkundige en grafische vaardigheden

Opgave 1 De Europese Unie en de wereldhandel

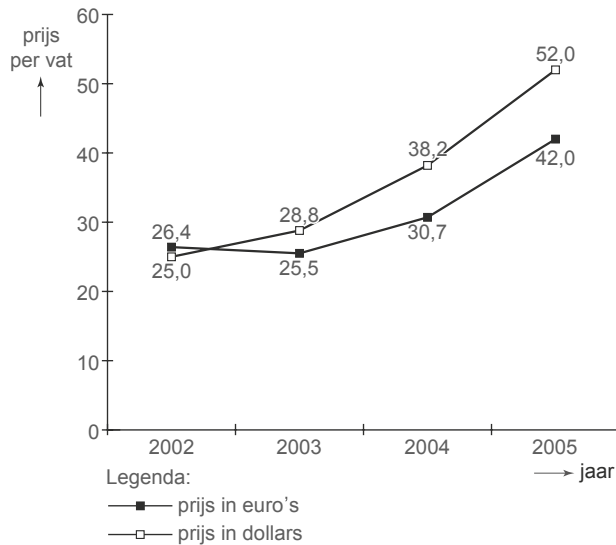
bron 1 Aandeel in de wereldproductie in 2004

omvang van de productie in 2004

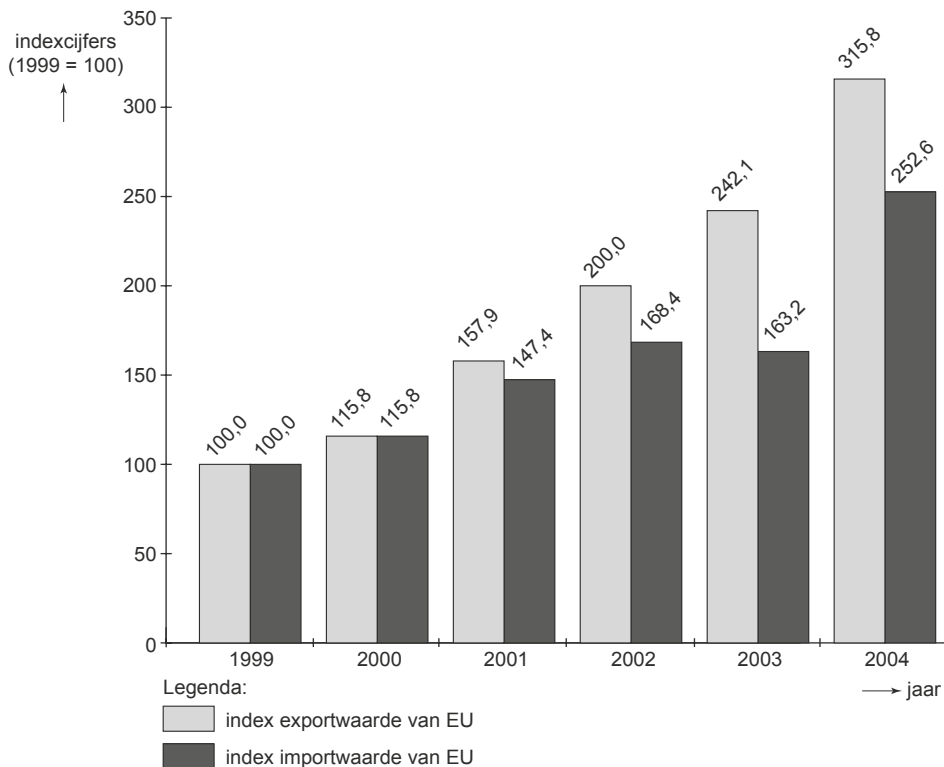
	eenheid	productie
EU	miljarden dollars	12.958
VS	miljarden dollars	11.704
Japan	miljarden dollars	4.598
China	miljarden dollars	1.672

bron 2 Wereldmarktprijs van ruwe olie

bron 3 Waarde onderlinge handel in goederen in 2004 (miljarden dollars)

		import van:			
		EU	VS	Japan	China
export van:	EU	-	290,9	53,7	59,8
	VS	196,3	-	54,4	34,7
	Japan	91,9	129,6	-	79,9
	China	158,0	196,7	93,8	-

bron 4 Dienstenverkeer tussen de EU en China (indexcijfers)**bron 5 Saldo dienstenrekening tussen de EU en China (euro's)**

	eenheid	2003	2004
saldo dienstenrekening EU inclusief toerisme*	miljarden euro's	1,8	1,5
salod dienstenrekening EU exclusief toerisme	miljarden euro's	2,0	2,2

*Een positief saldo geeft aan dat er een overschot is.

In economische publicaties wordt veel gebruikgemaakt van tabellen en grafieken. Hierboven staan vijf statistieken over de vier belangrijkste economieën in de wereld: de Europese Unie (EU), de Verenigde Staten van Amerika (VS), Japan en China. In de statistieken bestaat de lopende rekening van de betalingsbalans uit de goederenrekening, de dienstenrekening en de inkomensrekening. Naar aanleiding van deze statistieken worden in deze opgave vijf vragen gesteld.

- 1 Bereken voor 2004 de omvang van de wereldproductie in miljarden dollars.
- 2 Toon aan de hand van bron 2 met een berekening aan dat de euro in 2004 vergeleken met 2003 ten opzichte van de dollar is geapprecieerd.
- 3 Bereken voor 2004 het saldo van export en import van goederen in miljarden dollars van de EU met China.

Uit bron 4 kan worden afgelezen dat het dienstenverkeer tussen de EU en China in de periode 1999–2004 sterk is gestegen. Jaap beweert dat uit bron 4 af te lezen is dat in 2000 de dienstenrekening tussen de EU en China in evenwicht is. Tineke beweert dat dit niet uit bron 4 kan worden afgelezen.

- 4 Wie heeft gelijk, Jaap of Tineke? Licht het antwoord toe.

De toeristenrekening is een belangrijk onderdeel van de dienstenrekening. Uit bron 5 kan worden afgeleid dat het saldo van de toeristenrekening van de EU met China in 2003 en in 2004 negatief is.

- 5 Leg uit dat uit bron 5 niet de conclusie mag worden getrokken dat een groter aantal toeristen uit de EU naar China op vakantie gaat dan omgekeerd.

Opgave 2 China – Nederland

bron 6 Basisgegevens 2003

	eenheid	China	Nederland
oppervlakte	duizenden vierkante kilometers	9.600	40
bevolkingsomvang	miljoen personen	1.288	16
aantal telefoons	per duizend inwoners	499	1.393
aantal internetgebruikers	per duizend inwoners	73	614
energieverbruik	per inwoner, omgerekend in liters olie	1.094	4.982

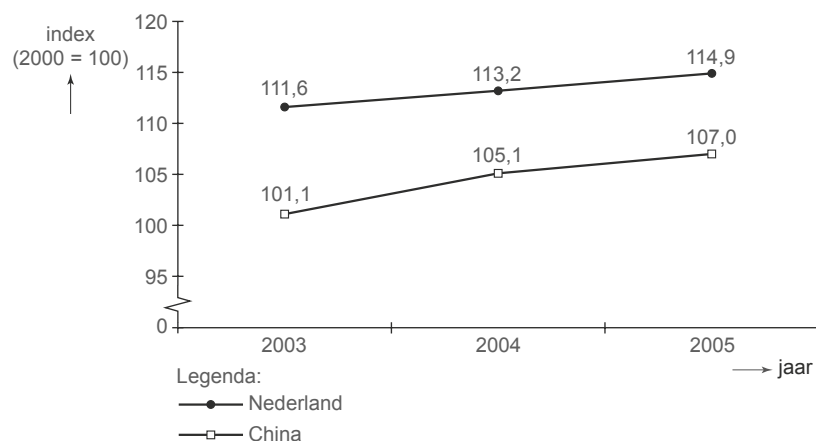
bron 7 Bruto binnenlands product (bbp)

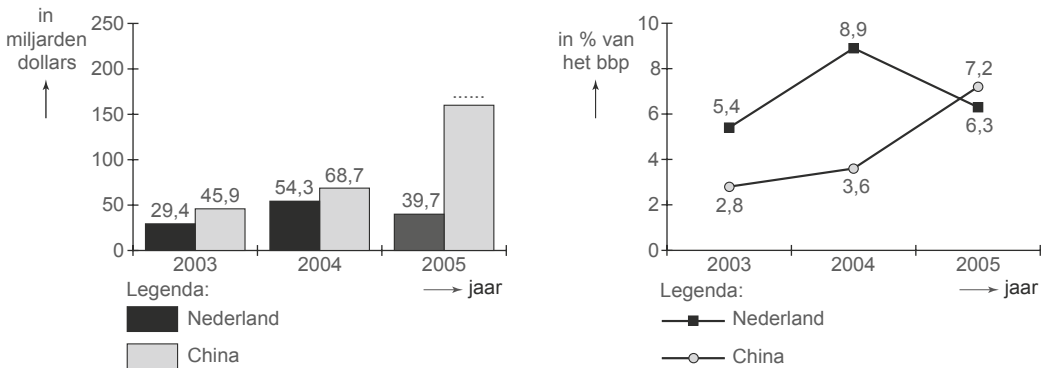
China	eenheid	2003	2004	2005
bbp China	miljarden dollars	1.641,0	1.931,6	2.234,1
bbp China	miljarden renminbi's	13.582,3	15.987,8	18.308,5
waarvan:				
- landbouw	in % van bbp	13,1		
- industrie	in % van bbp	46,2		
- diensten	in % van bbp	40,7		

Nederland	eenheid	2003	2004	2005
bbp Nederland	miljarden dollars	539,3	609,0	629,9
bbp Nederland	miljarden euro's	476,9	489,9	505,6
waarvan:				
- landbouw	in % van bbp	2,4		
- industrie	in % van bbp	25,6		
- diensten	in % van bbp	72,0		

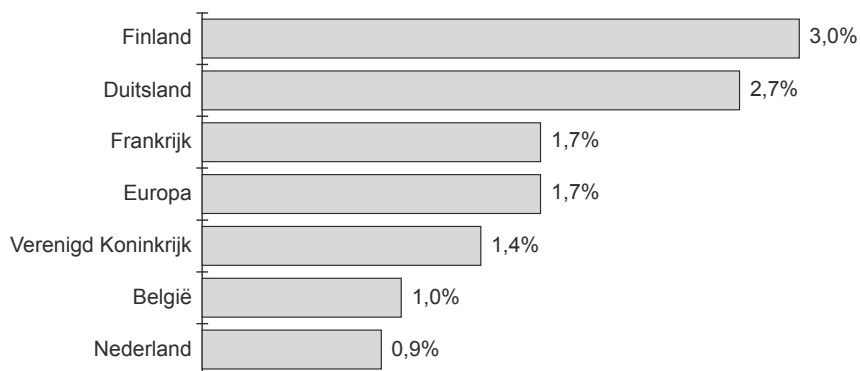
bron 8 Wisselkoersen

	2003	2004	2005
waarde 1 dollar in renminbi's	8,277	8,277	8,195
waarde 1 dollar in euro's	0,884	0,804	0,803

bron 9 Consumentenprijsindex

bron 10 Saldo lopende rekening van de betalingsbalans**bron 11 Export van goederen naar China in 2003**

(% van de totale export van goederen van het desbetreffende land)

In economische publicaties wordt veel gebruikgemaakt van tabellen en grafieken. Hierboven staan zes statistieken die vooral betrekking hebben op China en Nederland. De in de statistieken genoemde renminbi is de nationale munt van China. Naar aanleiding van deze statistieken worden in deze opgave vijf vragen gesteld.

- De landbouwproductie in Nederland bedroeg in 2003 ruim \$ 800 per inwoner.
- 6** Bereken de landbouwproductie in China in 2003 in dollars per inwoner.
- In bron 10 ontbreekt voor 2005 het bedrag van het saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans van China. Dit saldo kan in deze opgave worden berekend met behulp van twee gegevens.
- 7** Noem deze twee gegevens en vermeld bij elk gegeven de bron waarin dat gegeven staat.
- 8** Is de wisselkoers van de euro uitgedrukt in renminbi's in 2004 ten opzichte van 2003 gedaald of gestegen? Licht het antwoord toe.
- In China bedroeg de inflatie in 2005 ten opzichte van 2004 (afgerond) 1,8%.
- 9** Bereken, in één decimaal nauwkeurig, de inflatie in Nederland in 2005 ten opzichte van 2004.

In 2003 bedroeg de waarde van de export van goederen van Nederland naar China € 2,86 miljard.

- 10 Bereken voor 2003 de waarde van de totale export van goederen van Nederland.

Opgave 3 België – Nederland

bron 12

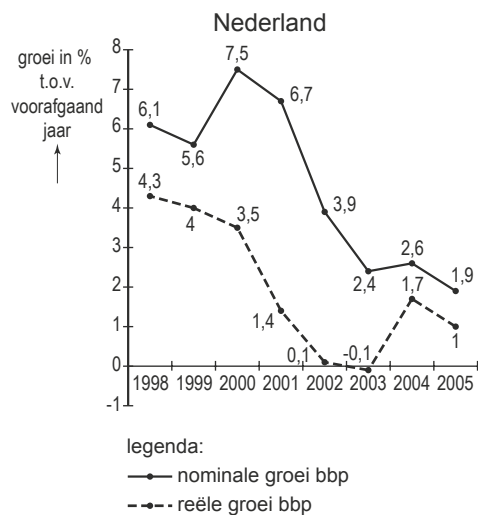
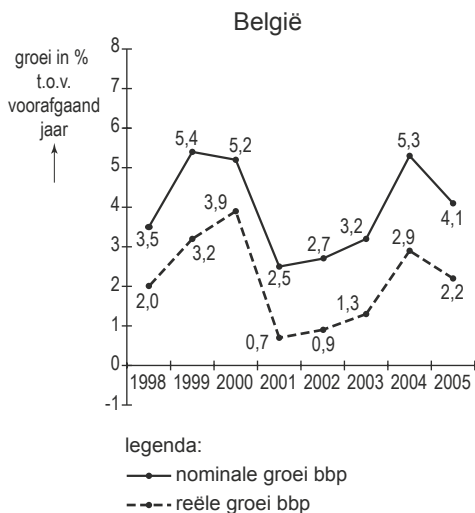
bevolking

	eenheid	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
België	personen × 1.000	10.170	10.192	10.214	10.239	10.263	10.310	10.356	10.396	10.446
Nederland	personen × 1.000	15.567	15.654	15.760	15.864	15.987	16.105	16.193	16.258	16.306

bron 13

bruto binnenlands product (bbp)

	eenheid	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
België	miljarden euro's	216,1	223,7	235,7	247,9	254,2	261,1	269,5	283,8	295,3
Nederland	miljarden euro's	348,0	369,4	390,1	419,5	447,7	465,2	476,3	488,6	497,9

bron 14

sociale zekerheid

		eenheid	1997	1998	1999	2000	2001	2002
uitgaven per hoofd van de bevolking	België	euro's	5.927	6.053	6.299	6.492	6.794	7.003
uitgaven per hoofd van de bevolking	Nederland	euro's	6.262	6.369	6.614	6.923	7.371	7.852

examenbundel >

havo Nederlands
havo Engels
havo Duits
havo Frans
havo Economie
havo Bedrijfseconomie
havo Maatschappijwetenschappen
havo Geschiedenis
havo Aardrijkskunde
havo Wiskunde A
havo Wiskunde B
havo Scheikunde
havo Biologie
havo Natuurkunde

samengevat }

havo Economie
havo Bedrijfseconomie
havo Maatschappijwetenschappen
havo Geschiedenis
havo Aardrijkskunde
havo Wiskunde A
havo Wiskunde B
havo Scheikunde
havo Biologie
havo Natuurkunde
havo/vwo Nederlands 3F/4F
havo/vwo Rekenen 3F

Tips, tricks en informatie die jou helpen bij het slagen voor je eindexamen vind je op examenbundel.nl! Nog meer kans op slagen? Volg ons ook op social media. #geenexamenstress

examenidoom + examenbundel + samengevat + zeker slagen! = #geenexamenstress

examenidoom

havo Engels
havo Duits
havo Frans

zeker slagen !

voor vmbo, havo én vwo

